

ПОДУНАВКА

Бр. 33.

ТРИМЕСЕЧНА ЦЕНА € 1 Ф. 15 К.

новий течай.

ИЗЛАЗИ СВАКЕ СУББОТЕ У ВЕЧЕ.

1857.

С а н ь.

Сву ноћ дрема, незаспа,
Санъ ме мори' лютый,
Очи склана, отвара,
По вляду путій.

Окрета' се, преврта'
И тамо и амо,
Нѣ бы л' санакъ на очи
Намаію само.

Ал' ми свуда — свуда бы
Узано и тесно,
Куда годъ се окренемъ
Ил' лево, ил' десно.

Кадъ у ютру я заспа
Чимъ зора заплави,
Кано ягнѣ млађано
У зеленой трави.

Да баръ у сну загрлимъ
Нѣно вито тело,
Да іой лице полюбимъ
Румено и бело!

Текъ што заспа', угледа'
Ко на яви ясно,
Лице мое премиле
Румено и красно.

Я іой реко: „медена
Загляи ме: млада!“
Она мени: „бисеръ мой,
Полюби ме сада!“

Я потеко' меденой
Да полюбимъ уста,
Брзо изъ сна трго се
Оста желя пуста.

Јо, санче слађаный,
Што ме тако мамишь,
Зашто ли ме еданпутъ
Драгой ненамамишь?

І. П.

Везираць и Текіє.

IV.

Кои є бую сретнїи одъ ово двое мили и драги, тимъ већма што є генералъ, увидивши за неко време поштено срѣдце Варадинке Маре, а къ тому неодоливо силну наклонность свога Радивоя праме истой, у нїову любовь, а за тимъ и прстенюванїѣ нїово приволео, одлучивши наскоро нїи и вѣнчати дати.

Текли су за то време Радивою и Мари днєви пуны оне сладке разкоши, какву ихъ само душе и срѣдца првомъ любовию занешена осећати могу. Єдно и друго одбѣгла быяше досадашня туга, пакъ и немислећи на предстоєће погибели одъ Турака, уживаше єдно у другомъ, што пре очекуюћи онай пресретнїи частъ, кои ће ихъ за свагда седнїти.

Ишла е чудна ова љубавь по граду одъ уста до уста, праћена одъ неки чуђењѣмъ, одъ неки пакъ поругомъ; но то њи ни најманѣ непобуни; шта више тимъ точни и веселия бѣяше Радивой у извриваню дужности свои войнички. Видивши њѣгову ревностъ генералъ наименова га капетаномъ Услѣдъ тога наименованя паде му у део, брании еданъ одъ обкопа покрай оне црквице.

А што за то време чиняше Турци? Споменули смо горе, да су већ близу Карловаца дошли. У Карловци мала посада край малогъ жителства, нѣ ни помислити, да се онаквой сили одъ 200000 Турака опрети могла. Предадоше се дакле Карловчани; посада пакъ Варадину граду се повукла, да имъ се тимъ болъ у предварадински обкопи сдружена съ осталомъ войскомъ опрети може. Оиде дакле, више горе одъ данашнѣ Варадинске чесме, тако званомъ „Пуцкарошу,“ ова чета мала срчана набрзо се утабори, поакій себи обкопъ заградивши.

Ово е сазнао генералъ, пакъ имъ еданъ одѣлъ войске свое у помоћ посла. Но край свегъ тогъ у великой побуни бѣяше, што помоћи Евгения јошъ не ма. Али Богъ богуе а човекъ лудуе.

Было е при свршетку Юля месеца, даница јошъ непомолила лица, а одъ зоре ни спомена не ма, кадъ Турци малимъ одѣломъ войске свое кренувши се одъ Карловаца ударише на овай обкопъ край Пуцкароша. Мислише охолице турске, да ћа набрзо съ ономъ шакомъ людѣи готови бити и обкопъ освоити; алъ се боре наши као раздражени лавови. У той тесноѣ брзо нашима и помоћ притеће, — а бѣяше то Радивой съ войницима своима. Борѣо се ту срчана юначки све до бела дана, те съ њѣгове руке многе остане пуге чалме турске; но кадъ данъ белити поче, увидивше Турци, да одъ мале силе вайде нема, пакъ онда напустише по двостручивши силу бесне Яничаре подѣ войводствомъ јошъ бесне гуе Мехмед-Аге. Секу бесни Яничари гомилице на бедемъ скачући, а све преко телеса своихъ погинувшихъ другова. Трае јурнѣ до некогъ времена а наши га храбро одбѣяю. Но ко е силу надсилю, ко ли надячао? Видѣни очитѣи свой поразъ, крену Радивой бранећи се натрагъ къ Варадину са своѣмъ войскомъ, оставивши празанъ обкопъ Туркомъ. Многа ли ради тога боя заплакала карловачка майка, многа ли закукала љуба и сека, — али већма платише Турци, ерѣ трупови њѣови испунише яме обкопа овогъ. Па на часть имъ слава такова!

Радивой са оставшимъ войницима повуко се у свой пређашнѣи обкопъ кодъ црквице. Турци горди ради свое побѣде, одлучише дагъ напредовати, да се ближе прикуче граду. Кадъ су яме обкопа добивеногъ одъ мртваца одчистили, у њѣму се утврдише, наживши бедемъ съ главама наши юнака на копля натакнути.

Другогъ Августа башъ сунце залазаше за брдине Карловачке, кадъ Турци новомъ и прѣякомъ силомъ пођоше прама другомъ нашѣмъ бедѣму при оной црквици, съ коимъ управляваше нашъ юначкѣи Радивой. Онъ њи дочека юначки, храбрећи войнике свое. На гласъ првогъ топа дође нашимъ помоћ изъ града. Ода јуришаю Яничари, али иј изъ топова као снаплъ руши юначкѣи Радивой, почѣмъ онъ одъ топова њѣови сигуранъ бѣяше; ерѣ ови неимаюћи по

они брежуљци згодна места пребацивау њѣговъ бедемъ. Бише се наши съ Турцима съ маломъ свои штетомъ све до мрака, безъ да су Турци напредовали.

У то Турцима помоћ дође, те новомъ бесношѣу узъ громовиту вику „Ала“ ударише опетъ на бедемъ, кадъ у истѣи ма и наши повикаше: „Принцъ Евгение!“ пакъ се новомъ храброшѣу бацаше на Турке. Турци чувши вику ову, а видивши неузколебиво юнаштво наши помислише, да е дошо имъ Принцъ Евгение у помоћ, пакъ ода узмицати почеше.

То Радивоя нашегъ јошъ већма осмели, те се усуди съ войници свои изванъ бедѣма у потеру за Турцима изкочити. Алъ га у томъ зла кобъ сукобила.

Окрутѣи Мехмед-Ага, вођа Яничара, видивши то, досадъ невиђено узмицанъ свои бесни Яничара, врисну као люта у процѣбу гуя, те иј поче новомъ бесношѣу као марву натрагъ терати, осигураваюћи да ту не ма Принца Евгения. Одъ њѣга вођени и охрабрани заурлаше Турци као гладни вуци, пакъ наше закупише. Секу Яничари бесни, што годъ подѣ саблѣ замаше — наста вика и јукъ войника, — садъ наши дадоше плеча, те узмицати почеше натрагъ кудъ кои у мраку. Нѣ хасне было тражити обкопа, нитъ е иј више Радивой сакупити и охрабрити могао, кадъ се увуче метежъ и стра у войнике. На гласъ некои у градъ добегавши самъ генералъ съ новомъ помоћю онамо пође, али е све већъ касно было.

Турци празанъ бедемъ заузеше и јошъ бы были дагъ до града гонили наше, да имъ генералъ тамо съ топовима пошавши путъ не препречи. Тако се сврши тай вечернѣи бой съ великимъ губиткомъ наши; алъ највећѣи губитакъ бѣяше — Радивой се у градъ неповрати; — у ономъ метежу морао е или пасти или зароблѣнъ бити одъ Турака.

Метежъ и стра бѣяше у то доба највећѣи у граду. — Гласъ топова утишасе, стра мало мину, кадъ се генералъ живъ и здравъ поврати. Тѣшѣо е до душе посаду и народъ, алъ та утѣха мала бѣяше покрай оне мисли, да небройни Турци скоро изподъ града стое.

У метежу томъ трчала е тамо-амо Варадинка Мара, свакогъ питаюћи: „А гди е капетанъ Радивой?“ Али на њѣну велику жалость нико јој ништа за милогъ заручника казати незнаде.

„Ой зеленъ пеленче, моѣ горко цвеће,“ закукавши, као мануга оде управу генералу.

„Не ма намъ Радивоя,“ нагло ступивши у собу сузнимъ очима и ломѣи рукама, бѣяше све, што изговорити могаше Мара.

„Не ма га да, мила Мара! Њѣгова срчаность войничка на далеко га занела, пакъ тако беданъ илъ погину, илъ е зароблѣнъ; незна се право за њѣга,“ рече тужнимъ гласомъ генералъ.

„Ахъ, што ћу сада, господинъ генерале! Јо мене снова несрећнице!“ заука Мара.

„Буди утѣшена, одъ данасъ мила кѣри моя, я ћу се за тебе бринути,“ тѣшећи ю рече генералъ.

„Алъ, худа ми утѣха моя безъ Радивоя мога,“ впаше Мара.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

„Не очаявай, мила кћери, уздай се у Бога, мож' бити, још' нѣ сасвимъ изгублѣнъ.“

„Ахъ, црна ми надежда, познамъ я крволоке Турке; ја свакомъ, ко њима у руке упаде; тежко Радивою, па башъ да е живъ, горко ли ће га мучити Турци, болъ бы му было, да е јуначки погинуо,“ рече Мара плачући.

„Неоплакуј унапредъ заручника свогъ, та и мени е исто тако мјо као теби; још' нисмо извѣштени, што се съ њимъ збыло. Старіе е јутро одъ вечери; надамъ се, да ће сутрашній данъ све истинито одкрити. Иди кући смирена, а сутра све ћешъ извѣстно чути,“ гледићи јој уплакано лице одпусти ю генералъ.

Да јој е ноћ безъ санка было то се по себи разумева. Нѣно жаромъ любеће срце топило се у суза а венуло одъ уздисая. Проматрала е несретну судбину своју, која ю одъ дана рођеногъ увекъ прати. Чезнећи за своимъ заручникомъ мисляше: што ако е живъ, каквимъ бы га начиномъ ослободити могла? — Ако ли е пакъ погинуо, коимъ бы начиномъ Турцима се како му драго осветила, па маваръ и сама погинула? У таквимъ мислима и неотице падоше јој оне речи свое облюблене песме на умъ:

„Ой зеленъ пеленче, мое горко цвеће!

„Съ тобомъ ће се мои сватови китити,

„Ты ћешъ мене младу до гроба пратити!“

У овимъ речма као приу будућностъ своју предвидѣти, сунимъ очима њи све еднако повторавајући, тако јој ноћца прође а зорица дође.

V.

Данакъ свану а сунце ограну, па чудна ли ти позорипта оку понуђава изподъ Варадина града. Турадја силна долине и брежулке све одъ Карловаца до оне црквице претиснула и поплавила. Све се црвени и зелени тамо-амо врвећи, слично дивљимъ руйно цветномъ маку — турчинку — међ' зеленимъ класѣмъ, съ коимъ ветаръ тамо-амо веє. Конь до коня, јунакъ до јунака, разделени на велике алає, оружани съ убити копалѣи, и са бриткимъ сабљама демешкиням', узъ кубуре и узъ дуге шарке. Међ' њима се свудъ алай-баряци разне бое по зраку віоре као облаци ветромъ терани. На све стране копаю се бедеми на вратъ на носъ, пакъ се на њи свуда вуку они огромни топови турски. Ту весела Турадја ради као помамна, тамо опетъ узъ свирале, зиле и таламбасе играю, онде се опетъ копяници цилитаю. Но још' дешше ти быяше погледати оне небройне разнобойне шаторе свуда разапете, као ядра небройни галя на синѣму мору; мислишь, да се небо свали на себи бы га уздржали. Ласно е ти ту познати шаторе паша и ага јаничарски и спајолана, ербо су ови левши одъ други све одъ свиле и кадифе понамештани на згодни брежульци.

Међ' свима пакъ пайлепши у јутреномъ сунцу сјао се шаторъ везира Али-Камурѣѣ, на ономъ умилно-узвешеномъ брежульку недалеко одъ црквице; одъ зелене свиле, съ керлетнимъ оширокимъ рубомъ, богато утканъ златомъ и сребромъ, съ великимъ златнимъ ројтама, а на врѣу његовомъ великій златанъ полумесець, што се блиста у јутреномъ сунцу, да у њга окомъ гледати неможешъ. Све што славолюбна гордость, и чувственостъ турска смислити и за-

желити може, све што чувства прекомерна раздражава, ту е было у найвишемъ смислу.

Не далеко одъ овогъ шатора стаяо е шаторъ бесне гує вође јаничарскогъ, званогъ Мехмед-Кара-Аге.*)

На свиленомъ дивану у свомъ шатору седио е везиръ Али-Камурѣѣ, човекъ среднѣгъ доба; чела висока и широка, око когъ се узъ финий фесъ велика одъ кашмирскогъ скупцоногъ шала чалма вила; очію велики црни, упали, но оштро севајући; носа соколова; повећи мрки бркова, исподъ кои едва се уста чврсто стиснута видила; лица пуна безъ икакви особити черта; држания поносита Турчину и тако великомъ господину сходна. Пушећи непомично у чибукъ упртимъ очима чиняше се замишлѣнъ. Недалеко одъ њѣга седили су четири паше; ближе къ њѣму съ десна паша београдскій, съ лева пакъ вођа јаничара, Мехмед-Кара-Ага, гледиючи непомично у свога везира и чекајући, да речъ поведе.

„Предъ првимъ моимъ пашама захвалюемъ ти на јучерашѣмъ јунаштву твоимъ, по коимъ ѣауре побисмо, те њіовъ бедемъ добивши ближе се Варадину прикучисмо,“ поче везиръ разговоръ тако хвалећи Мехмед-Агу.

„Неизказана ти захвалностъ, честитый великій везире, на томъ признаню, уздамъ се у помоћъ Бога и његовогъ Пророка Мухамеда, да ѣу се још' болъ показати,“ одговори поносно Мехмед-Ага, пакъ одма затимъ настави: „А што ћешъ радити, честитый везире, съ онимъ ѣауромъ, кога зароби жива и кога теби покланямъ.“

„Видићемо;“ замало опетъ дода везиръ: „некъ се предъ мене доведе.“

За неколико тренутака дође нашъ Радивој окованъ предъ везира. Јуначки ступаючи и оштро мотрећи везира чекао е да онъ речъ поведе. Везиръ такођеръ меріо е одъ главе до пете Радивој, при чему зачуђенъ; да перекнемъ допадашъ, свое сакрити нѣ могао надъ овимъ младимъ робомъ; али везиръ свладавши себе поносито Радивою проговори:

„ѣауре! видишь ли у чи си руку и знашь ли што ти чека, али Пророкъ нашъ заповеда, да валя и съ псима благо поступати, зато ѣу те поштедити, ако искренъ будешъ. Кажидеръ ми, колико брои посада у граду, колико топова има, и како дуго раномъ и цебаномъ уздурати може? Немисли да се ѣаура боимъ, што то питамъ; глеђ' мою небройну войску, Варадинъ пасти мора кадъ му тадъ му у мое руке; но оѣу опетъ то да знамъ. Реци дакле, ако ти е животъ мјо.“

Одважно одговори Радивој: „Ја добро знамъ, да ме смртъ кодъ тебе чека, но немисли да се њѣ боимъ, ерѣ иначе у твоє руке ни пао небы! Зато и нећешъ ништа чути одъ мене. Верностъ моя тврѣа е одъ камена, зато издаю залудъ одъ мене тражишь. То е све што ти реко, више чути нећешъ илѣ ти воля ме секо или пеко.“

Зачуђенъ збогъ такве смелости гледао га везиръ и паше, а Мехмед-Ага веќъ се у бесноѣи даћао аячара. На што гресѣи рече везиръ:

„Но, ты ѣаурче, псето голобрадо, кадъ истину казати нећешъ, знай да има у мене средства, која ће те омекшати, пакъ ће те и неотице истина на уста излетити.“

*) Одъ њѣга се и данасъ оно брдо зове „Карагачъ“ а друго опетъ одъ Али-Бега „Алибеговаць.“

„Ма на каквоје му драго муке ме метао, ништа ти хаснити неће; я погинути морамъ; а ты опетъ нећешъ зато доћи ближе Варадину граду; а веруй ми, моя една глава быће съ илядама твои Турака плаћена — мене ће осветити ако нико, то ће заручница моя, Варадинка Мара,“ одушевљивъ одговори Радивой.

„Што? што, а кога спомену, Варадинку Мару, то заручница твоя?“ улети му у речъ паша београдскій.

„Да! да!“ одговори му зачуђенъ Радивой.

„А заръ ты ню познашъ, честитый пашо,“ упита га такође чудећи се везиръ.

На ово питањъ везира окрену београдскій паша нешто потурски му говорити, на што Радивой буде из шатора удаљивъ, у комъ садъ любоворность речма паше београдскогъ пробуђена као аветъ беснећи поче.

(Продуженъ слѣдуе.)

Найстаріе штампарије у Србскомъ народу.

(Продуженъ.)

Милош Радојић:
ВИНЕНТИЕ ВУКОВИЋЪ названъ: Della Vecchia.

Одъ год. 1540. до 1561.

Синъ Божидаровъ Винентије слѣдио е краснимъ стопама свога отца у свему. Онъ е све свое силе на то употребіо, да свой штампарскій заводъ до већегъ савршенства подигне. Зато е посла на србске патриархе, архіепископе, ерее, калуђере, како и на све владалце Маѣдоніе, Србіе, Босне и т. д. позивъ год. 1546, когъ завршуе овако: зато молимъ доброту вашу са свимъ срцемъ, яко наши старе књиге писане одъ српске земль, пошальте ми да ий штампамъ на споминеніе старихъ и хвалу Христову, почемъ бы могли принти у него и т. д. Текъ одъ годне 1546. познато намъ е прво дѣло Винентијево:

1. Псалтирь у 4. са 205 страна. У ове књиге стои ово:

Сего ради н азъ грѣшнѣи и мьнши къ удовьцѣхъ, Виценьцо, сынъ господина воєводе Божидара Вуковика, подьгорнудиниъ, желаніемъ въждельхъ къ дѣшеползнымъ кнѣгамъ испьнѣти недостаткуество, иже оумлѣньное и расхыщеньное изьманлѣтнн, когъ попоущѣшъ ихъ, бывшоу ми тогда въ западныхъ странахъ италіискѣихъ, въ славнѣмъ градѣ Венетіанѣ, когомъ наставлѣиємъ възрѣвновкахъ поспѣшениємъ скѣтаго дѣла, трудолюбивнѣ подьвнзхъ се съставити формн, въ иже быти оугодна въсакомоу проунтаціоному тогѣ ради продлѣжихъ врѣме не ставити въ скорѣ, и списахъ сѣю дѣшепользную кнѣгу фальтиръ. тьмже молю се и мнѣ се дѣю въсьмъ поюціимъ или стихологуствоюціимъ или прѣписуюціимъ стихологуствоюціимъ или прѣписоюціимъ, аще боудеть цю погрѣшено, исправлѣайте, и насъ ѿ семь трудолюбивнѣхъ се благословите а не кльнѣте. и васъ въсєклагѣи когъ господь да не лишн царствѣа иего въ бесконьные вѣкы, амннѣ.

2. Молитвословъ или свето писаніе у Млетцима у 8. са 304 стр. год. 1547. са прекраснимъ дрворезима и образима светителя. 1)

3. Литургія у Млетцима 1554. у 4. 2)

4. Молитвословъ или свето писаніе у Млетцима год. 1560. у 8. У царской књижници у Бечу налази се 1 екземпляръ ове књиге.

5. Трипѣсни или Тридіонъ у Млетцима 1560. Повелѣниємъ Винентија Вуковића а трудомъ Стефана Скадранина на читавомъ листу 3). Истыи е Триодъ штампанъ по другій путь год. 1561.; и трећій путь год. 1563 у Скадру трошкомъ Камила Занетія.

6. Псалтирь у Млетцима год. 1561. у 4. са 282 стр. На трећемъ листу изрезанъ е грбъ Винентија Вуковића посве различанъ одъ грба иѣговогъ отца. Представля двоглавногъ орла са круномъ. На прси му се види нека птица као лабуль, коя на єдномъ стубу седи; съ десне стране край иѣ стои лавъ съ круномъ, а с' леве медведъ. Око грба, кога два анѣла држе, изрезано е свакояки лепи украса. Потомъ слѣде слике 4 евангелиста. (Одъ ове књиге налази се 1 экс. у цар. књижници у Бечу, а 1 у парох. цркви у Крушедолу.)

7. Фарисеовацъ у Млетцима год. 1561. на цѣломъ листу, трудомъ Стефана одъ града Скадра. (Прередке ове књиге налази се 1 экс. кодъ пароха у Влашкой капели у Крижев. регим. —

Осимъ Црне горе и Млетака књиге су наше штампане у оно време іошъ: у Скадру. Стефанъ ѿ града Скадрѣ) штампано е у Млетцима год. 1561. Триодъ по сви, а год. 1563. Пентикостаръ въ странахъ Македонскихъ въ отьуство Скендери; въ Белградѣ; оу манастирѣ Милешевки; оу Миркшиной цркви, оу Горакѣ, въ обители рѣкинѣи) (у Руйну, у нахиі Ужичкой.

Найзнаменитіе су одъ овихъ коє су штампане одъ Мардарія Еромонаха.

МАРДАРИЕ ЕРОМОНАХЪ.

Одъ год. 1544 — 1566.

Онъ спада међу найревностніе и найзаслужніе штампаре славенске 16. века. Родомъ изъ некогъ места на рѣки Дрини оде у калуђере и постане у монастыру Милѣшеву Еромонахомъ. Год. 1544. буде одъ свогъ Игумана Данила, заедно

1) Ове књиге налази се у царской библ. у Бечу 1 экс. у парох. Ђаково Ђурѣв. рег. 1; у Импер. Академіи науке у Русіи 1; у князя Д. И. Лабанова Ростовскога библиотеки 1 экс.

2) Нал-зи се у царск. библ. у Бечу 1; у Беловару у Хрв. 1; у Тразићу огул. рег. 1.

3) Два экс. налазе се у царск. књиж. у Бечу.

са еромонасима Никаноромъ и Савомъ у Млетке посланъ, да тамо набави сва потребна за книгопечатню у м. Милешеву; и тако видимо год. 1544. да ту Псалтирь штампан. Око год. 1552. буде позванъ одъ кнеза Радише Дмитровића у Београдъ да ту подигне нову штампарию и ту е онъ штампан 1552. Евангелие.

Г. I. Кукулѣвићъ мысли, да одъ деветъ познаты Београдахъ, одъ коихъ еданъ лежи у Албани, други у Далмаци, трећи близу Фурланске, четврти у хорватскомъ Винодолу, пети у Босни, шести у Ерделю (Weissenburg), седми у Угарској, осми у Србији, а девети близу Цариграда, да е то быо свакако Београдъ Албанаскый, ербо е тај Београдъ најближи осталимъ мѣстима најстарији кирилски штампарија, као на Петину, Гораждю, Милешеву и Скадру, као такође и граду Дубровнику, родномъ месту другогъ господара Београдске штампарије. А Г. Вукъ суди да е то данашњи србски Београдъ, ков бы се съ титъ могло потврдити, што е Макарию изъ Мркшине цркве (кои е быо подъ Митрополитомъ Смедеревскимъ) најближе и најлакше было онде доћи. Но Мардаріе ніе іошъ ни свршио свое Евангелие у Београду, кадъ е његовъ покровитель кнезь Радиша Дмитровићъ умро, а штампарија њгова пређе на властелина Дубровачкогъ Трояна Гундулића. Како е Гундулић као слѣдбеникъ римске цркве, до Радишине штампарије дошао, и кнѣге србске штампан за цркве православне, и то у оно мрачно доба, кадъ су највећа слѣдбеници едне цркве противу други мрзили, о томъ немамо до данасъ іошъ никакви извѣстія. — Трошкомъ дакле Гундулићевимъ сврши се іошъ исте године више споменуто евангелие на читавомъ листу са 212 стр. 4)

У овомъ евангелию стои на краю ово: сего ради і азъ Христъ ракъ Радинша Дмитровникъ възрѣвновахъ поспешеніемъ светаго доуха и любовію еже въ божьствинимъ црквама написати сію доушеспаснзю кингоу утвороблаговѣстїе, еже доухъ скеты апостолскимъ оусты ѿригнъ въ познаніе и испльненіе славословію трислымаунаго въ единствѣ покланяемаго божьства, и не пощедѣхъ ѿ моего богоданнаго именїа, дондеже съставихъ слова на тинарехъ, нь вънезапаѣ прїнде грдїн уасъ смръты, и възетъ доухъ мой, и по смръти моен оставихъ сїе форми въ домъ моемъ.

Но снхъ же азъ Троянъ Гоундоуликъ ѿ келнакаго града Дубровника, по прѣставленїи кнеза

Радише поноуждень кыхъ къ еже принести сїе форми, и възехъ и принесохъ въ домъ мой форми сїе, поухъ и свкръшѣхъ сїю светою доушеспаснзю кингоу глаголіемою тетроевангелъ, и ѿ богоданнаго ми именїа не пощедѣхъ, ни тлазъ моему покою дахъ, дондеже прїндохъ до свкръшенїа дѣлоу.

Покельнїемъ господина Трояна Гоундоулика трѣдихъ се ѿ семь писанїи азъ грѣшнынъ много-окалннннши и мыши въ нноцѣхъ їермонахъ Мардарїе ѿ монастыра глаголіемаго Мркшина црква нже есть близъ Урнїе горн.

Молю же юные и свьзрастныи и старїе, уѣтѣше или ншоуѣше любке христовъ ради неправлннте, понїеже не писа доухъ скеты ни аггелъ, нь рѣка брѣнна и доухъ оунили, окалннн и грѣшннн.

Тогда же вьстоуннымъ странамъ обладаюшому великому амурехъ сьлтаны Сьласїманъ.

Ськръшнше се сїе скетые и кожьствнїе кннги въ лѣто. з ѣ. кроугъ сльннцѣ. д. лоунн .аї. мѣсеца августа .д. дннь, въ Бьлградѣ.

доѣха сн

ѿ ѿеосъ.

После свршеногъ овогъ евангелїа врати се Мардарїе опетъ у свой монастырь. Но будући да су му се писмена штампе што быаше пре 18 год. изъ Млетака донео по све изкварила, то онъ своіомъ рукоу безъ туѣ помоћи изъ желѣса и мѣда писмена (као што онъ самъ вели) рукодѣлнса и остане за штампу потребне ствари, те е овимъ новимъ писменима штампан друго изданїе овогъ великогъ Тетроевангелїа у комъ стои ово на последнїмъ листу: 5)

Благодаренїемъ нже въ тронци славнмаго бога азъ Христуу ракъ їермонахъ Мардарїе роукодѣлнсахъ сїа слова ѿ железа и меди и проуаа, сь кьлнкымъ троудомъ и подкнгомъ свкръшнхъ сїю скетзю дѣшеспасноу кннгу, глаголіемзю тетроевангелъ молюже юнїе и свьзрастныи и старїе, уѣтоуѣше или прѣпнсоуѣше, любке ради христовъ неправлннте, а не кьлннте, понїеже не писа доухъ скеты ни аггелъ, нь роука брѣнна и доухъ оунили, окалннн и грѣшннн, тогда же вьстоуннымъ странамъ обладашшомоу великому царю тоурскомоу соултану Соулеманоу.

(Свршетакъ слѣдуе.)

Н а н е б у.

Надъ нама и подъ нама валяю се блистаюћи светови, даню плаветнымъ покриваломъ умотани, а при ведрой, чистой ноћи као трептеѣе у светлости точке на тамномъ своду исваяне.

Ту е по присуствованя пуной побожной вери преѣшннн времена было обиталиште вечнога, на кога плаветномъ своду безсмртїе се налази; у дубльннн землѣ пако, а на высини у плаветномъ своду небо, овде ужасъ, а горе усхиѣнїѣ. Анїелске ручнне лебднле су по воздуху, а очн

4) Одъ ове кнѣге налази се у Пригу 1 текъ; у м. Ковнлю 1; у м. Преображенїа 1; и у Дабру у Оточ. рег. 1. —

5) Налази се у м. Благовѣштенїа у Србији 1 кн.

нїове гледаде у почиваюћу земљу. Вечность е врло близу была, кою су само густы облацы одъ насъ одваили.

Юшть се е непрестано дете, непознато са долиномъ, машало на звезде, као негда човечество у колебцы бывше, и по соби доилъ ориле су се непрестано сказке о анђе-лима. Тада су юшть сматрали видимо небо као завесу, изъ етирски кончића састављену и на краю хоризонта спуштену кою лаке стопе генія и добры духова додирую; ту юшть цвета у дражестнимъ пренашаню земски образа благоприятный санъ о баштама вечности и о нїовимъ тайне пунимъ палатама и дверима; до кои кадъ одъ пута уморна, сирота душа доспе, златна се крила овы двери сама отворе. Како се тада одъ страве и блеска ова по бодликавимъ путаняма ту доспевша душица човечія ужасне и едва се усуди у онай просторъ ступити, у коме само сйиность, светлость и прозрачность трепти! Небройный скупъ крилате деце безъ тѣла, но ипакъ на себи некій чудный, умилятый обликъ тѣла имаюћи, ликую и изилазећи юй на сусреть, поздравляю е. И како небесне двери за неко време отворене стоє, то се на мрачной земљи укаже, као да е на ню звезда пала.

Но то е само мимолетейій далекий одблекъ оне неописане красоте, крилна се врата наеданпутъ затворе и звезде нестане.

Тако е човечество младе народе свое текъ мало по-мало по континенту разграняваюћи, вѣчность у тѣлесный обликъ облачило. И у томе су сказке свию народа сагласне, што оне надчувствено, о коме говоре, увекъ чувственнымъ образыма оживотворяю.

Али е у свима временима видимо небо часъ сиду уображеня часъ пакъ умствуюћий духъ човечія више-манъ занимало. Прометей криюћи у шуплой цеви сунчане зраке бацао е съ неба ватру; Феетонъ пустошейій ватромъ, стреми се противу земль на поплашенимъ сунчанымъ коньма; Икаръ мери съ воштанимъ крилма несретно летанъ; Иксионъ се са небесима весели и облакъ место богинь грлећи, раја наказный родъ Центаура. Одъ олимпійскогъ брега уздижу се богови горе нависше до крайнъ сфере небесногъ свода, а кумова слама то имъ е путаня, по коіой се они вр'овномъ господару своме приближую.

Стари нису никаквы понятія о вселенной имали. „Непокретне звезде, вели Александръ Хумболтъ, држао е Емпедоклесъ, за тврду массу, коя се образовала етеромъ, ватромъ стврдутомъ.

Доцнѣ, и то текъ у христїянско време, разчланио е Птоломей, великий астрономъ изъ Александріе, яснѣ понятія о вселенной. Нѣму е земля све и сва была. Она е по нѣговой науки непокретно средоточъ, око коегъ се небесна тѣла у округу движу.

Текъ после тринаестогъ столећа роди се у Торну на Вистли Никола Коперникъ, основатель системе, одъ кога е она и име свое добила, отаць астрономіе новіегъ времена.

Садъ е понятіе о вселенной у безконанность отишло, и земля нѣ више, к'о што поета вели, капля у кабду, него врло незнатна точкаца у безграничномъ простору са безграничимъ световима.

Небровно и напоследку човечіемъ оку недостижно, трепте небесна тѣла; бледи маглені промени претвараю се

предъ телескопомъ у безбройну множину звезда, гди само мисао у неизмериму дальину продире, и гди напоследку и духъ човечій непонятномъ безконанношћу онесвешћепъ, стане.

Ово намъ у исто време свака ноћъ ублешћемъ пѣсменима на црномъ своде представля, свакий данъ умотава плаветникаста атмосфера вечну ову книгу изнова.

Преко данъ яка сунчана светлости засенява намъ очі, и тако остане изворе светлости звезданогъ неба невидимо. У дубокимъ бунарима, гди нема великогъ приступа светлости сунчане, показує намъ се небесный сводъ и даню таманъ и звездама посугъ. Кадъ небы око наше земль воздуха было, то бы намъ се небо и даню тамно указивало, изъ кога бы сунце као какавъ округъ излазило.

Сунчану светлость, коя на землю досете, вселенна одбія и она на томъ повратку наплази на odporъ у воздухо-окружю. Овде се садъ една часть зракова опетъ по другой путь поврати. Ово су они зраци, кои къ земљи брзо летѣћи, небо плаветнимъ чине. Атмосферичный сирѣчь воздухъ има то свойство, да преимуществено плаве зраке сунчане светлости одбія, а друге пропушта. Плавыи сводъ, кои мы надъ нама видимо, само е дакле незнатна часть вселенне: офарбано воздушно покривало земль. На высокимъ бреговима, гди реій воздухъ манъ светлости одбія, показує намъ се небо збогъ тога тамнѣ.

Будући одъ земль наше у вселенну враћаюћи се сунчани зраци надъ ономъ плаветной противномъ т. е. поморанциномъ фарбомъ превалу имаю, то бы намъ се круга наше земль са месеца гледана у црвено-жутой светлости появили морала. На овымъ физикальнымъ истинама осныва се и онай прекрасный естественый появь вечернѣгъ руменила. На западу преимуществено пропушта атмосферичный воздухъ црвено-жуге зраке силазећегъ сунца, докъ напротивъ плаветне одбія, одкудъ произлази она црвена светлость на западной страни. Отудъ видимо на плаветникастомъ стаклу наше лампе пламень црвено-жугъ

Кадъ пакъ сунце съ горизонта исчезне, и светлость полукруга наше земль ослаби, появе се ипакъ звезде на плавомъ небу, и погледъ нашъ опетъ у непрегледный просторъ дубль продре. У размишляваюћемъ удивленю лети мисао подъ гомилама светова горе-доле, између кои наша сунчана система са свима своимъ планетама, месецима и кометама ништа друго нѣ, но само едно мало оделенъ.

Мы тада само духомъ видимо, како се месеци око нїови планета окрећу, како се планете по непроменливимъ путаняма око каквогъ сунца валяю, како опетъ едно средоточно сунце друга плядама сунца управя, и како се напоследку никадъ неизброиме сунчане системе законима другогъ вишегъ средоточя повиную Гди е овде почетакъ, гди ли пакъ свршетакъ?! Ко е у стацю ону множину небесны тѣлеса, коя су рукомъ Вечнога по свомъ простору разбацена, у бровима сватити?

Жанъ Хершель, првый, коп е у светлости кумовске сламе звезде пронашао, видю е 22. Августа 1792. за 41 минутъ 258.000 звезда, коє су преко нѣвогъ телескопа прѣлле. Хумболтъ е пакъ као среднѣ число пронашао

5000—5800 звезда, коє се и голимъ окомъ на целомъ небу видити могу.

Звезде коє ми видимо, есу само — као што намъ Литровъ оштроумно представя, — прве лампе, коє текъ прве степенє улаза у безкрайный храмъ природе осветлюю,

и нѣово число, ма како велико чинило намъ се, исчезава спрамъ оны, коє велику внутреность овогъ храма осветлюю, и коє намъ се изъ дубльине ове светлости не више као звезде, но збогъ нѣовогъ великогъ удалєня само као врло слабо светленѣ являю.

О ч а н и к ѣ .

Кадъ е Конфуцій, Хинезкій законодаваць, у својој превећъ задовольной младости, съ великомъ пратньомъ свои ученика на границе царства Теи приспео, кудъ су га съ великомъ почестѣу позвали были, чує гласъ очаянный некогъ кои подъ гранатимъ дрветомъ седаше и спремаше се къ самоубійству. Видећи то Конфуцій сиђе брзо съ кола и любкога запита. „Сыне несрећо! кажи ми што те мучи, можда ћу ти моћи помоћи. Безъ сумњъ си велику скорбъ поднео?“ — „Заиста велику, одговори му очаяникъ, и испрва га съ некимъ удивленіємъ погледи, па затимъ опетъ проговори: Твомъ ћу милосердію ту скорбъ приповедити, па затимъ — умрети.“

„Юштъ одъ мое младости учио самъ се; а затимъ намеримъ путовати. Отиснувши се одъ очиногъ дома, дуто самъ се крозъ све кралѣвине, измеђъ четири мора; а после се вратимъ натрагъ; но садъ ми умре отаць, пакъ и мати, за коє юштъ ништа учинію нисамъ.“

Путуюћи трудно самъ се, мудрость постићи, и люде познати, зато самъ садъ мислю да самъ кадаръ себе и друге руководити. Кадъ е време жалости прошло, упутимъ се у царство Теи, и ту кралю поднесемъ мою службу, но онъ ме тако презре, да ме нѣ хтео ни слушати. Ово е друга скорбъ.

Имао самъ пріатељъ у отечеству и на страни, на коє самъ се поуздао. Зато презрєнь одъ краля, нима се у наручія бацьимъ, но у место милосрдногъ пріателства нађемъ кодъ нѣи немарность и презрєніє. То е трећа скорбъ.

Но најсвирѣпја была е ова: Я имадо едногъ сына, кои е првый плодъ могъ младогъ брака быо; аљ онъ, у место да испуњава дужности спрама мене, тамо-амо у свету тумара, и свудъ говори да нитъ отца нитъ матере нема. — Све се то прошле ноћи у црномъ виду предъ мою душу ставило. „Шта? рекнемъ самъ себи, ты си радъ мударъ

быти, и друге къ мудрости руководити; ты си мислю да превазилазишь дужности прости людїа а овамо нитъ си добаръ сынъ, нитъ добаръ подайникъ быо; ерѣ ты нитъ си штогодъ за твоє родителѣ, нитъ за твога княза, нитъ за отечество, нитъ за друштво, у коме живишь, учинію. И шта више ни добаръ отаць быо, ерѣ си воспитаніє твогъ сына пренебрего, и невалянимъ га човекомъ учинію.“ — То самъ све самъ себи изговорію, омрзимъ на животь, и дођемъ у ово усамљєно место.“

„Пріателю! рекне му Конфуцій, немой то чинити. Найвеће зло живота есте, у животу очаявати; га се штета никадъ неда надокнадити. Чимъ си првый путъ у животь корачію, већъ си се быо заблудію. Ты си пређе хтео мудрацомъ постати, него што си быо человекъ. Валяло бы да си најпре најближе дужности око тебе налазеће се испунио, па онда текъ да си и у падањъ пустію се; и одтудъ и твоя несрећа постала.“

Но опетъ немой, пріателю, све за изгубљєно држати, Свето изречєніє удубљєно у срца свію людїа, коегъ се истина крозъ сва столѣтія засведочила, ова е: „Докле живимо, о ничему нетреба намъ очаявати. Зато и ты томе веруй. Ободри се, пріателю! и жалость претвори у радость; поврати се у животь, и одсадъ познай ценити га. Свакій тренутакъ мудро употреби, и заиста ћешъ собственымъ погрешкама научєнь, мударъ и срећанъ постати.“

Тронуть окрене се Конфуцій на своє ученике, кои су сви мудраци хтели быти, и рекне имъ: „Учитесе на туђој несрећи.“

Затимъ поспе се у своя кола, и мало касніє число нѣгови ученика у тринаестъ умали се. Ови се мирно удале и оду у светъ да пре людїа постану, пакъ онда мудрацы и учени. Очаяникъ ободри се, и као ново рођєнь продужи и далъ живити.

С М Е С И Ц Е .

Слика у мртвачкомъ оку.

Чудно єдно изобретєніє испало е некомъ американскомъ лекару за рукомъ, коє насъ грозомъ и чуђєнѣмъ напуњава. Представимо себи: У очима єдногъ мртваца и то у зеници налази се упечатљивъ оногъ предмета, кои е при самрти напоследку виђєнь, вѣрно и то фотографско представљєно. Ако е дакле мртаць у животу своемъ на последку свогъ собствєногъ убицу видію, то ће быти у очима несретне жертве слика овогъ нѣвогъ убице вѣрно у дагеротїпу представљєна. Ова е слика највѣрнја, аљ и страшный сведокъ противъ свакогъ убице. Докторъ Полокъ, врстный американскїй лекаръ обєлоданію е у явнымъ американскимъ листовима своє испитиваня преко овогъ сасвимъ

новогъ досадъ нечувєногъ предмета. Онъ е пронашао, да су ове „слике у зеници мртваца“ врло нѣжно, али ясно и точно представљєне и лепо се на микроскопъ видити могу. Тако е скоро испитиванѣ у оку єдногъ убієногъ по имену Беортедея у Науруу предузєто, коє е Докторъ Сандфордъ руководію. Извѣстія, коя е онъ суду послао о овомъ предмету овако гласи: Найпрво смо око извадили и метнули га у єдну точность, у коіой е мало атропинє (тако се зове есенція травє одъ бунике) было разтоплєно, коя као што е лѣкарима познато, има то свойство, да зеницу ока разшири. Затимъ смо край одъ живца очногъ са есенціомъ одъ травє бунике додирнули, на коє се зеница одма напредъ повукла, за тимъ смо употребили оштро увеличавајуће

стакло, и смотрили смо, суровый, напредь угнутый ликъ единого человека у плавоы хальнии, и поредь ибга као у зраку висеишй камень. Око не могло остати неповређено, зато и слика не савршено представљна была, а то збогъ тога по свой примци, што е живаць очный быо одъ мозга одсеченъ. Да се испитиваиъ предузело тако, да око на своиъ месту неповређено остане, то нема сумнѣ, да слика у зеници не была савршеніе представљна. Черте одъ лица убице у оку представљногъ было су збогъ тога тамне и жертва по испитиваню лекара смрът нашла е у томъ, што юй е глава каменомъ размрскана была, зато се и видила слика камена као у воздуху наодећи се покрай слике убице. Она иначе у зеници мора у толико яснја и точнја быти, у колико ю самртный страхъ последнѣгъ часа вема у души убиеногъ упечатлява. — Ово е едно знаменито за судейску струку изобретенѣ, кое, докъ се точно, по законима физичнымъ опредѣли, свагда не за найвернѣй доказъ служити, кои е убица случайно нашавшегъ убиеногъ быо? Ово бы изобретенѣ доказало, да провидѣнѣ божіе, не да се убица невине какве жертве сакрити даде, него е ученимъ естествоиспитательима дознати дало, да у зеници ока, као у найвѣрнѣиъ погледалу душе, слику убице одъ убиене жертве потраже, и тамо ћеду е вѣрно у зеници представљну наћи! —

Анекдоте.

— „Но, то не быти комедія,“ говораше некій Господинъ К. у одной меани у Београду, кою е онъ често посећавао. „Вашъ данасъ самъ добио одъ могъ посланичества у Цариграду депешу о той ствари; разговоръ е . . .“ „О каквой ствари? о чему е разговоръ?“ питаше га други гости. „О томе, што е *** конзулъ скинуо бандеру;“ одговори Господинъ К., „разговоръ е о флоти, о бомбардираню, о . . .“ „Да чувмо; читайте намъ ту депешу!“ викаше гости. „Куда вы мыслите, како бы смео то учинити, та то су државне тайне . . .“ При тимъ речма извади писмо, на комъ се некій званичный печать приметити могло, и поче га у себи читати. Али шнадерчиѣ некій быо е у толико безобразанъ, да му се иза леђа привуче и тако писмо на гласъ прочитати могаше, кое е овогъ краткогъ садржая было:

„Господину К. у Београду. У смотреню Вашегъ пасоша изволите се на надежну Вашу власть обратити.

Изъ канцеларіе *** посланичества.

„Дакле то су те државне тайне,“ викаше одъ свою стра-на смеюћи се гости. „Вы сте безобразанъ балацацъ; вы треба да знате, да су могле и државне тайне у писму стати,“ лютећи се говори господинъ К., и оде.

— „Высокородный Господине, куда ћемо са овогодн-шнимъ ледомъ, кадъ у леденицы юишъ ланьскога има,“ пыта слуга свога господина. „Ланьскій подели сиротнымъ людама ерѣ у ово опасно време морамъ се као добродѣтеланъ показати, можъ бытъ, да не ми лекарація у талъ пасти.“

— „Крадливци су мудрии одъ васъ,“ рече шальиваць некомъ лѣкару. „Како то?“ упита лекара. „Тако, ерѣ кадъ они оду изъ едне куће, увекъ добро знаду, што чо-веку фали; а одъ васъ се то редко казати може.“

Договорѣ.

(Изъ шесть писмена.)

365: Спазишъ ли ме у висини, онда самъ сянъ, иначе мркъ и румень. — 136: Ма одъ кое стране да ме сматрашъ свудъ ћешъ ме као негоданъ спазити; ако самъ и неизвестне бое, то ми се одъ части опетъ отаць Црнимъ назвао. — 325: Важанъ у многимъ отноше-нјама живота, опетъ ништа самъ у ствари; ерѣ чимъ се родимъ при-спела ми е већ и смрът. — 3156: Палична на животь и време неу-морно пролазимъ и никадъ се невраћамъ. — 341: Найдужій самъ у скитницу, кои съ невероятномъ брзиномъ по непознатимъ стазама хода. Кадъ ме онда спазе, плаши ме се народъ, по залудъ, ерѣ му ништъ учинити немогу. — 1636: Счажна самъ кѣи два елемента люти и силны, но опетъ питомо имъ чедо к'о што самъ служимъ човеку за потребу. У престаро време учинили су ми родители найвећу буну коя се на овомъ свету збыла. Онда као и дандаваъ рађа ме мати а я опетъ юю. — 12325: Мене неимати служи за срећу; но ако е већ суђево да ме ко имати мора, онда е болъ да самъ му на тѣлу него на души. — 132521: Мене има найвише у Хиини, но доста и по дру-гимъ земляма. Ако будемъ на некомъ месту свршенъ, о чему се садъ ради, онда не една часть света островомъ постати.

Цело е: речъ проста, кое е значай противанъ сталности и мо-раду. Родъ е лажи, и проузроковао е велику несрећу многимъ држа-вама, особито Французкой подъ Лудвикомъ XIV. —

Разрешенѣ машематичногъ задашка у 31. числу Подунавке :

Вода бы сваке године 30 палца надъ земљомъ была, разумева-юи найвеишй брегъ.

Разрешенѣ загонешке у истомъ брою :

„Яе.“

Разрешили: г. ц. к. финансовесаръ Н. Н.; Г. М. М. Бо-гивевиць у Београду.

ПОЗИВЪ КЪ ПРЕДПЛАТИ

НА

М О Д А У Н А В К А

ЗА ГОДИНУ 1858.

Подунавка наша, коя не идућимъ лѣтомъ у трећий свой течай ступити, доносиће у повећаномъ формату лепе приповедке, изъ повѣстнице и изъ живота народнѣгъ црплѣне, добро преведне новеле, пу-тоситнице и т. д., такође чланке изъ свою струка знания, особито природословія, землѣ- и народописа, при томъ юишъ лепе песме, загонетке, ребусе и т. д.

Почемъ не Подунавка одъ нове године у повећемъ формату излазити, имаће простора за догађав и трговачке вести.

Листъ тай излазиће као и садъ сваке Суботе и кошта не 5 фр. за целу годину, 2 фр. 30 кр. за полу, и 1 фр. 15 кр. на три месеца безъ поштарине, съ поштаринномъ 1 ф. више.

Учредничество Подунавке.

Печата, издае и одговара књигопечатня I. К. Сопрона у Земуну.